

DEKOLONISASI BRITISH DI MALAYA DAN BORNEO MENUJU JALAN PENUBUHAN MALAYSIA, 1955-1963

British Decolonization in Malaya and Borneo Towards the Establishment of Malaysia, 1955-1963

ALLY RACHEL YUNUS¹

*Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Malaysia Sabah
Jalan UMS, 88400 Kota Kinabalu, Sabah
¹rachealally@gmail.com*

Dihantar: 20 Jun 2022 / Diterima: 20 Ogos 2022 / Terbit: 21 Disember 2022

DOI: <https://doi.org/10.51200/jba.v7i1.4123>

Abstrak

Dasar British terhadap tanah-tanah jajahannya dilihat telah mengalami perubahan semenjak Perang Dunia Kedua tercetus. Dasar dekolonisasi British yang diperkenalkan oleh pihak British didapati turut berlaku di Malaya termasuk Singapura serta tiga wilayah kekuasaannya di Borneo. Artikel ini membincangkan dekolonisasi British terhadap Malaya dan Borneo yang akhirnya membentuk Persekutuan Malaysia selepas Perang Dunia Kedua. Idea dekolonisasi oleh pihak British dilihat memberi peluang kemerdekaan kepada Malaya. Melalui kemerdekaan Malaya pula, satu dasar penyatuan dalam pembentukan persekutuan dilihat telah berlaku ke atas Singapura dan tiga lagi wilayah kekuasaan British di Borneo. Grand Design dan seterusnya Greater Malaysia yang diperkenalkan oleh pihak British dilihat hampir sempurna dalam menyatukan lima wilayah kekuasaannya di Asia Tenggara untuk membentuk persekutuan negara Malaysia. Artikel ini bersandarkan sumber pejabat tanah jajahan "colonial office" serta sumber ilmiah seperti artikel dan buku.

Kata kunci: Perang Dunia Kedua, Dasar Dekolonisasi British, Malaya, Singapura, Borneo.

Abstract

British policy towards its colonies is seen to have undergone changes since the outbreak of the second world war. The British decolonization policy introduced by the British was also apply in Malaya including Singapore and its three territories in Borneo. This article tries to discuss the British decolonization of Malaya and Borneo which eventually formed the Federation of Malaysia after the Second World War. The idea of decolonization by the British was seen as giving Malaya an opportunity for independence. Through the independence of Malaya, a policy of unification in the formation of a federation is seen to have taken place over Singapore and three other British dominions in Borneo. The Grand Design and

subsequently Greater Malaysia which was introduced by the British was seen as almost perfect in uniting its five territories in Southeast Asia to form the Malaysian national federation. This article is based on colonial office sources as well as scholarly sources such as articles and books.

Keywords: *Second World War, British Decolonization Policy, Malaya, Singapura, Borneo.*

Pengenalan

Kebangkitan kuasa Jepun di bawah pembaharuan Meiji sebagai kuasa imperialis di rantau Asia telah memperlihatkan Jepun sebagai sebuah negara yang mampu meluaskan kuasa dalam menentang kuasa Barat pada sekitar tahun 1940-an. Kemunculan Jepun ini sama seperti imperialis yang lain, iaitu untuk mendapatkan bahan mentah bagi keperluan ekonomi negara mereka. Slogan "Asia untuk Asia" dan "Menghapuskan Imperialisme Kuasa-kuasa Barat" yang dilancarkan oleh Jepun pada awal perjuangan mereka dilihat murni oleh masyarakat tempatan di rantau Asia. Hal ini demikian kerana, ia melambangkan kebangkitan masyarakat Asia dalam menentang dan menghalau kuasa barat di rantau ini (Abu Talib, 2011).

Abad ke-20 juga telah menyaksikan kepada kita bangsa-bangsa di kawasan Asia-Afrika mula bangkit menentang kekuasaan bangsa Eropah. Perjuangan yang dilakukan ini bertujuan untuk menuntut kemerdekaan agar bebas daripada segala bentuk kekuasaan bangsa Eropah. Kemenangan Jepun ke atas Perang Rusia-Jepun pada tahun 1905 juga dilihat menambahkan lagi semangat perjuangan bangsa Asia-Afrika untuk menentang kekuasaan Eropah. Perang Dunia Kedua yang mula tercetus sekitar tahun 1939 di Eropah dan di Asia tahun 1941 dilihat telah memaksa kuasa-kuasa Eropah khususnya British yang mempunyai tanah jajahan luas untuk mengadakan perubahan besar terhadap dasarnya ke atas rantau Asia-Afrika. Dasar British ini disebut sebagai dekolonisasi.

Istilah dekolonisasi dikatakan berasal daripada bahasa Inggeris iaitu "decolonization" yang terdiri daripada perkataan "de" iaitu (tidak) dan "colonization" iaitu (penjajahan). Gabungan dua kata tersebut kemudiannya diertikan sebagai suatu perubahan daripada suasana penjajahan menuju kepada bukan penjajahan. Proses dekolonisasi di kawasan Asia-Afrika ini pula dilihat bermula selepas Perang Dunia Kedua dan India merupakan negara pertama yang mengalami proses tersebut kemudiannya diikuti dengan kawasan-kawasan yang lain. Dalam proses dekolonisasi ini, kemerdekaan tidak diberikan sebagai hadiah atau begitu sahaja tetapi Kemerdekaan biasanya diperolehi

dengan menggunakan kekuatan senjata. Namun, terdapat juga dalam situasi lain yang menunjukkan terdapat gerakan-gerakan radikal seperti organisasi yang memperjuangkan kemerdekaan (Raymond F. Betts, 2012).

Dasar dekolonisasi ini juga dilihat merupakan tindakan yang dilakukan oleh negara penjajah untuk menamatkan kawalan wilayah di seberang laut. Tindakan ini merupakan cara untuk mengembalikan kuasa pemerintahan politik penjajah kepada penduduk asal dan ia merupakan satu proses ataupun perkembangan politik yang penting semasa abad ke-20. Dasar dekolonisasi yang tersebar di rantau Asia ini juga telah membuka mata pihak British khususnya untuk mengambil kira dasar dekolonisasi di Malaya termasuklah Singapura serta tiga wilayah kekuasaannya di Borneo. Dasar dekolonisasi oleh pihak British ini juga dilihat telah menghasilkan satu negara baharu pada tahun 1963 yang dinamakan sebagai "Malaysia" dan bersifat persekutuan. Pembentukan Malaysia pada tahun 1963 juga dilihat sebagai satu jalan keluar yang terbaik bagi British. Hal ini demikian kerana, ia dilihat dapat mengurangkan beban perbelanjaan pertahanan yang terpaksa ditanggung oleh pihak British. Namun, pada masa yang sama pengaruh British di rantau ini sebagai kuasa besar tidak dikurangkan. Idea dekolonisasi oleh pihak British ini juga dilihat timbul apabila melibatkan pengaruh dan kedudukan British sebagai sebuah kuasa global. Di samping itu, British juga berasa bertanggungjawab untuk menjamin keselamatan tanah-tanah jajahannya termasuklah di Malaya dan Borneo (Sah-Hadiyatan Ismail, 2017: 16-29).

Idea Dekolonisasi oleh Pihak British selepas Perang Dunia Kedua

Semenjak Perang Dunia Kedua tercetus, dasar British didapati mengalami perubahan besar. Pada tahun 1944, satu dasar yang dikenali sebagai War Cabinet Committee on Malaya and Borneo telah ditubuhkan bertujuan untuk merangka dasar British selepas Perang Dunia Kedua berakhir (Oong, 2004). Hal ini dilihat selaras dengan dasar dekolonisasi yang menegaskan hak self-determination oleh Piagam Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) yang diperkenalkan menerusi satu deklarasi pada 15 Mei 1945 (Bilcher Bala, 2018: 13-52). Dalam hal ini, Jawatankuasa Perang telah mencadangkan satu penyatuan semua jajahan British di Asia Tenggara dengan syarat bidang kuasa dan kedaulatan adalah berpihak kepada British. Maksudnya di sini, pihak British mempunyai satu idea negara kesatuan yang merangkumi Malaya, Singapura, Borneo Utara (Sabah), Sarawak dan Brunei (Bilcher Bala, 2018: 13-52).

Idea ini kemudiannya dilihat mula dilaksanakan di Malaya pada bulan Oktober tahun 1945 dengan menyatukan 11 negeri Melayu di Tanah Melayu (Malaya). Penyatuan tersebut seterusnya disebut sebagai Malayan Union.

Singapura pula dikekalkan sebagai Koloni Mahkota atas alasan perbezaan kaum dan ekonomi dengan Tanah Melayu. Namun begitu, Malayan Union yang telah ditubuhkan itu menemui kegagalan disebabkan mendapat bantahan keras daripada kaum Melayu di Tanah Melayu. Hal ini demikian kerana, Malayan Union tersebut dilihat telah mengancam hak keistimewaan orang Melayu. Sehubungan dengan itu, pihak British telah menggantikannya dengan Persekutuan Tanah Melayu yang ditubuhkan pada 1 Februari tahun 1948 yang dilihat memihak kepada orang Melayu di Tanah Melayu. Walau bagaimanapun, persekutuan tersebut sebenarnya dilihat bersifat satu kesatuan dan bukannya satu persekutuan (Bilcher Bala, 2018: 13-52).

Sungguhpun begitu, pihak British juga masih mencari langkah kepentingan strategik untuk menyatukan Persekutuan Tanah Melayu, Singapura, Borneo Utara (Sabah), Sarawak dan Brunei di bawah pemerintahan Sir Malcolm MacDonald iaitu Ketua Pesuruhjaya Tinggi British di Asia Tenggara (1948-1955). Dalam hal ini, Sir Malcolm MacDonald dikatakan telah merancang untuk menubuhkan satu konfederasi yang diwartakan sebagai Grand Design pada tahun 1949 yang juga bertujuan untuk meneruskan penjajahan British di rantau ini (Stockwell, 2004). Cadangan tersebut juga dikatakan tidak disokong dalam kalangan para Menteri British di London dan para pegawai utama British di rantau Asia Tenggara serta mendapat bantahan daripada Sultan Brunei akan tetapi Kerajaan Britain dilihat telah meluluskan cadangan ini pada 4 Disember 1957. Cadangan tersebut kemudiannya diumumkan menerusi radio di Sarawak dan Borneo Utara (Sabah) pada 7 Februari 1958 (Oong, 2004).

Penduduk di Sarawak dan Borneo Utara (Sabah) juga dikatakan menyokong Grand Design tersebut. Namun, pada tahun sebelumnya iaitu pada tahun 1955 Persekutuan Tanah Melayu dilihat mula mengambil langkah kearah menuntut kemerdekaan sendiri. Hal ini menyebabkan pihak British tidak mempunyai pilihan selain akur terhadap dasar dekolonisasi Piagam PBB untuk memberi kemerdekaan kepada Persekutuan Tanah Melayu pada 31 Ogos tahun 1957. Justeru, rancangan Grand Design yang dilihat longgar dari segi matlamatnya itu terhenti buat sementara waktu (Stockwell, 2004).

Walaupun bagaimanapun, Perdana Menteri Britain iaitu Sir Harold Macmillan telah menyampaikan satu ucapan bertemakan "Wind of Change" di Ghana pada 9 Januari tahun 1960 dan juga di Cape Town pada 3 Februari 1960. Menerusi ucapan tersebut, dasar Grand Design telah ditukarkan menjadi Greater Malaysia dari segi matlamatnya. Hal ini demikian kerana, Greater Malaysia ini dilihat untuk mencapai status quo berkerajaan sendiri serta memberi kemerdekaan penuh kepada Singapura, Brunei, Sarawak dan Borneo Utara (Sabah). Sungguhpun begitu, dasar Greater Malaysia ini menjanjikan kemerdekaan bersyarat melalui

penyatuan dalam satu persekutuan. Pada bulan Mei 1960, British menetapkan bahawa status quo Sarawak dan Borneo Utara (Sabah) sebagai Koloni Mahkota berserta syarat berkerajaan sendiri dengan alasan "This they were too weak to sustain individually or even jointly and so the most hopeful ultimate solution would be in a grouping of the Federation of Malaya and all three Borneo territories together if possible with Singapore" (Stockwell, 2004).

Selaras dengan Proklamasi Resolusi 1514 (XV) oleh Piagam Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) pada 14 Disember 1960, setiap tanah jajahan berstatus "berkerajaan sendiri" harus dimerdekakan sepenuhnya melalui tiga pilihan prinsip, iaitu negara merdeka secara sendiri, negara merdeka yang bergabung dengan sebuah negara merdeka atau berintergrasi dengan sebuah negara merdeka (United Nation, 1960). Dalam hal ini, konsep gagasan Malaysia dilihat telah mengambil pilihan prinsip yang ketiga.

Rentetan daripada keputusan British tersebut, Perdana Menteri Persekutuan Tanah Melayu iaitu Tunku Abdul Rahman telah menemui Lord Perth (John David Drummond), iaitu Menteri Kerajaan Kolonial di London pada 10 Jun tahun 1960 untuk menyampaikan persetujuan beliau terhadap penyatuan satu persekutuan tersebut. Tunku Abdul Rahman juga berpandangan bahawa Brunei serta Sarawak boleh digabungkan dalam persekutuan tersebut dan British boleh kekal di Sabah untuk pangkalan ketenteraan British. Namun, Lord Perth menyatakan bahawa British tidak bertujuan memaksa Brunei dan Sarawak untuk menerima persekutuan tersebut. Sehubungan dengan itu, British mengesyorkan agar cara penyatuan dibincangkan lebih lanjut dalam satu persidangan "Inter-Territorial Conference for the Borneo" yang diadakan di Kuching pada 20 Oktober tahun 1960 yang juga dipengerusikan oleh Sir Lord Selkirk sebagai Ketua Pesuruhjaya British di Asia Tenggara (Stockwell, 2004).

Dalam persidangan tersebut, satu resolusi telah dicapai untuk penyatuan yang dimulakan antara Sarawak dan Borneo Utara (Sabah). Brunei pula hanya digalakkan untuk menyertai persekutuan tersebut. Sementara itu, Singapura dan Persekutuan Tanah Melayu dikatakan perlu menyelesaikan masalah politik dan ekonomi mereka agar menjurus ke arah kerjasama dan matlamat rancangan penyatuan. Kemudiannya pada 18 April 1961, British telah membuat ketetapan bahawa penyatuan satu persekutuan "Greater Malaysia" meliputi Persekutuan Tanah Melayu, Singapura, Sarawak, Brunei dan Borneo Utara (Sabah) adalah muktamad dan akan dipimpin oleh Tunku Abdul Rahman iaitu Perdana Menteri Persekutuan Tanah Melayu (Stockwell, 2004).

Pada 23 April 1961 pula, Lee Kuan Yew iaitu Ketua Menteri Singapura telah mengadakan perbincangan dengan Tunku Abdul Rahman di Kuala Lumpur

berkaitan dengan hal penyatuan satu persekutuan. Hal ini demikian kerana, isu tersebut sangat mustahak kepada Singapura yang ketika itu sedang mengalami bahaya akibat ancaman pengaruh Komunis dalam parti *People's Action Party* (PAP). Oleh hal yang demikian, Tunku Abdul Rahman menyelesaikan masalah politik di Singapura tersebut dengan cara menerima Singapura ke dalam satu persekutuan. Tambahan pula, Tunku Abdul Rahman telah mendapat desakan daripada timbalannya iaitu Tun Abdul Razak. Justeru, Tunku Abdul Rahman telah menyetujui hal tersebut dan mengumumkan Greater Malaysia yang lebih dikenali sebagai Gagasan Malaysia pada 27 Mei 1961 di Singapura. Walau bagaimanapun, Tunku Abdul Rahman pada ketika itu melihat pembentukan Malaysia itu adalah untuk menyerap wilayah-wilayah di Borneo ke dalam Persekutuan Tanah Melayu dan Singapura pula menikmati hak berkerajaan sendiri (Stockwell, 2004).

Pandangan Tunku Abdul Rahman ini juga pernah disampaikan semasa lawatannya ke Brunei pada bulan Julai 1961. Rakyat di Borneo Utara (Sabah), Sarawak dan Brunei berasa terkejut dan bangkit membantah Gagasan Malaysia walaupun Tunku Abdul Rahman turut menyatakan tidak berniat untuk menjajah ketiga-tiga wilayah tersebut. Namun begitu, pernyataan Tunku Abdul Rahman yang menyebut bilangan 14 negeri yang akan bergabung menjadi Malaysia telah menimbulkan prasangka motif yang tersembunyi daripada rakyat di ketiga-tiga wilayah tersebut. Pada ketika itu juga, Tunku Abdul Rahman dilihat belum mengambil kira Singapura yang mempunyai majoriti populasi etnik Cina dan mempunyai hubungan sosioekonomi yang rapat dengan Borneo Utara (Sabah), Sarawak dan Brunei. Dalam hal ini, Tunku Abdul Rahman dengan Gagasan Malaysia yang diumumkankannya itu dilihat hanya mempunyai motif kepentingan politik kaum bumiputera khususnya menjamin kekuasaan politik etnik Melayu untuk terus kekal pada masa hadapan (Luping, 1994).

Semasa berada di Sarawak pada 8 Julai 1961, Tunku Abdull Rahman ada membidas tentang kemungkinan akan memberikan kemerdekaan kepada ketiga-tiga wilayah Borneo sebelum Gagasan Malaysia menjadi satu kenyataan. Hal ini turut menimbulkan kebencian rakyat di situ terhadap Tunku Abdul Rahman dan Gagasan Malaysia. Rentetan daripada hal tersebut, Barisan Bersatu (United Front) telah ditubuhkan di Kota Kinabalu oleh A.M. Azahari (Brunei), Ong Kee Hui (Sarawak) dan Donald Stephens (Sabah) pada 10 Julai 1961 untuk menentang Gagasan Malaysia. Barisan Bersatu juga didapati telah menyiarkan bantahan melalui akhbar yang menyebut "British Government should be advised that so far as the wishes of the people in the three territories are ascertainable, any plan in accordance with the pronouncements made by Tunku Abdul Rahman in Brunei and Sarawak would be totally unacceptable to the people of the three territories" (*The Straits Times*, 10 Julai 1961).

Dekolonisasi British di Malaya Tahun 1955

Tanah Malaya yang kita kenali pada hari ini biasanya dirujuk kepada Semenanjung Tanah Melayu yang merangkumi 11 buah negeri termasuklah Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur dan Putrajaya. Namun, Malaya juga mempunyai sejarahnya yang tersendiri sebelum menjadi Persekutuan Tanah Melayu pada 1 Februari 1948 dan mendapat kemerdekaan daripada pihak British pada 31 Ogos 1957. Hal ini dapat diterokai melalui nama "Malaysia" yang sebenarnya merupakan satu perkataan yang telah diinggeriskan. Nama tersebut dikatakan berasal daripada perkataan "Melayu" sebagai kata dasarnya akan tetapi disebut sebagai "Malay" dalam loghat Inggeris. Kemudian, perkataan "*Malay*" ini diaplikasikan kepada satu kawasan yang dikenali umum sebagai Semenanjung Tanah Melayu atau *Malay Peninsula*. Lantaran itu, ia disebut sebagai "Malaya" bagi merujuk kepada kawasan tersebut semenjak akhir abad ke-18. Pada separuh akhir kedua abad ke-19, Malay Peninsula ini dirujuk secara meluas sebagai Malaya yang dikhususkan kepada kawasan wilayah dalam lingkungan pengaruh British pada ketika itu (Owen, 2005).

Sementara itu, memoir tulisan oleh Florence Caddy pada tahun 1889 telah merujuk kepada perkataan "Malaya" ini ketika mengikut rombongan Duke of Sutherland yang melawat Singapura dan Johor (Caddy, 1992). Kemudian, istilah ini dirujuk sebagai "British Malaya" oleh Frank Swettenham yang merupakan Gabenor Negeri-negeri Selat dari tahun 1896 sehingga 1903 (Swettenham, 1948). Namun, apa yang perlu ditegaskan di sini adalah istilah Malaya ini tidak dapat diaplikasikan kepada satu kawasan yang lebih luas yang meliputi keseluruhan Kepulauan Melayu. Rupert Emerson yang merupakan seorang sarjana politik Amerika pada tahun 1937 telah membayangkan kemungkinan bahawa sebuah entiti kesatuan yang ketika itu hanya meliputi wilayah yang dikenali sebagai Malayan Union yang mengandungi Semenanjung Tanah Melayu dan Singapura sahaja. Kerangka "Malay Union" ini sebenarnya merupakan perluasan konsep kesatuan yang lebih besar daripada entiti Negeri-Negeri Selat yang diperintah oleh British sebagai sebuah Tanah Jajahan atau koloni pada masa sebelum teretusnya Perang Dunia Kedua di Tanah Melayu (Emerson, 1964).

Status quo Tanah Melayu dan Singapura pada ketika itu juga memperlihatkan masih belum ditadbir di bawah satu unit entiti politik tunggal. Hal ini berlanjutan sehingga tahun 1941 yang memperlihatkan Tanah Melayu dan Singapura sebenarnya ditadbir sebagai tujuh entiti politik. Entiti yang pertama merupakan satu kesatuan yang ditadbir sebagai tanah jajahan atau koloni yang diwartakan sebagai Negeri-Negeri Selat. Entiti ini terdiri daripada Singapura, Pulau Pinang dan Melaka. Entiti kedua pula merupakan satu Persekutuan atau Federation yang ditadbir sebagai negeri naungan atau *protectorate*. Entiti ini

diwartakan sebagai Negeri-Negeri Melayu Bersekutu atau Federated Malay States yang mengandungi Perak, Selangor, Negeri Sembilan dan Pahang. Sementara itu, terdapat lima entiti politik yang wujud sebagai lima entiti yang berasingan dan tidak menyertai Persekutuan Negeri-Negeri Melayu Bersekutu iaitu Johor, Kedah, Perlis, Kelantan dan Terengganu. Malahan, dasar pihak British sebelum Perang Dunia Kedua sebenarnya hanyalah untuk memperluaskan keanggotaan Persekutuan Negeri-Negeri Melayu Bersekutu yang memasukkan kelima-lima negeri tersebut sebagai negeri naungan tanpa Negeri-Negeri Selat (Braddell, 1931).

Sehubungan dengan itu, keseluruhan Semenanjung Tanah Melayu dan Singapura dapat difahami sebagai dua buah entiti politik dan bukannya satu entiti yang tunggal. Penggabungan kesemua entiti politik di Tanah Melayu hanya menjadi nyata apabila seluruh Semenanjung Tanah Melayu dan Singapura diduduki oleh Jepun semasa Perang Dunia Kedua dari penghujung tahun 1941 sehingga November 1945 (Kratoska, 1998). Oleh hal yang demikian, Malaya pada ketika itu adalah merujuk kepada sebuah entiti yang mengandungi Tanah Melayu dan Singapura. Namun begitu, Singapura telah dipisahkan daripada Tanah Melayu yang diwartakan sebagai Malayan Union secara eksklusif pada tahun 1946 walaupun kedua-dua wilayah ini diisytiharkan sebagai tanah jajahan British. Status quo pemisahan politik Singapura ini terus dikekalkan apabila taraf perundangan Semenanjung Tanah Melayu diubah kepada negeri naungan sebagai Persekutuan pada tahun 1948 (Muhammad Kamil, 1998).

Pada tahun 1955, satu konvensyen yang dianjurkan oleh Perikatan United Malay National Organisation (UMNO) atau Pertubuhan Kebangsaan Melayu Malaya telah mengesyorkan bahawa nama Malaysia digunakan ketika membincangkan persoalan kemerdekaan Tanah Melayu. Walau bagaimanapun, cadangan ini kemudiannya tidak diterima oleh dua komponen Perikatan yang lain iaitu Malayan Chinese Association (MCA) dan Malayan Indian Congress (MIC). Akibatnya, Tunku Abdul Rahman selaku Presiden UMNO pada ketika itu akhirnya bersetuju supaya nama Persekutuan Tanah Melayu yang secara di fektu dikenali sebagai "Malaya" akan digunakan. Namun begitu, resolusi ini sebenarnya tidak disenangi oleh Dato' Onn Jaafar dari Parti Negara. Beliau merasakan bahawa penggunaan nama "Malaysia" digunakan bagi entiti Malaya yang akan merdeka pada tahun 1957. Beliau melihat bahawa percantuman Tanah Melayu dengan Singapura dan wilayah-wilayah di Borneo mungkin akan menjadi kenyataan setelah Malaya mencapai kemerdekaan pada tahun 1957 (Ramlah Adam, 2005).

Ketika proses kemerdekaan Persekutuan Tanah Melayu masih berlangsung pada tahun 1956-1957, Singapura cuba merundingkan kemerdekaan melalui Malaya. Namun, cubaan tersebut menemui kegagalan disebabkan permintaan Singapura mengenai haknya sebagai satu negeri di bawah satu konfederasi dan bukannya sebuah negeri di bawah sebuah persekutuan. Terdapat satu perbezaan asas bagi status Singapura sebagai satu unit politik dalam satu konfederasi atau persekutuan. Kedudukan Singapura dalam konfederasi akan meletakkannya sebagai satu entiti yang sama taraf dengan Kuala Lumpur sebagai ibu negeri persekutuan. Status quo Singapura ini akan meletakkannya lebih tinggi dan bukannya setaraf dengan negeri-negeri lain dalam persekutuan (Mohamed Noordin, 2005). Hal ini menyebabkan kemasukan Singapura ke dalam entiti Tanah Melayu yang merdeka tidak boleh diterima oleh Tunku Abdul Rahman selaku Perdana Menteri Persekutuan Tanah Melayu. Oleh hal yang demikian, Persekutuan Tanah Melayu telah mencapai kemerdekaannya secara bersendirian pada 31 Ogos tahun 1957 dan Singapura pula kekal sebagai Tanah Jajahan British.

Lanjutan Dasar Dekolonisasi British di Borneo dan Jalan ke Penubuhan Persekutuan Malaysia

Wilayah Borneo yang merangkumi Brunei, Borneo Utara (Sabah) dan Sarawak diketahui umum pernah berada di bawah kekuasaan British. Sebelum Perang Dunia Kedua, Brunei dikuasai oleh seorang residen. Borneo Utara yang kemudiannya diwartakan sebagai Sabah pula ditadbir oleh Syarikat Borneo Utara British (SBUB) dan Sarawak diperintah oleh keluarga Raja Putih Brooke. Ketiga-tiga wilayah ini dikuasai sebagai negeri naungan seperti kesemua negeri di Semenanjung Tanah Melayu. Malahan pada masa pendudukan Jepun, wilayah-wilayah Borneo masih ditadbir secara entiti politik yang terpisah daripada Semenanjung Tanah Melayu (Tarling, 2001). Keterasingan wilayah-wilayah kekuasaan British di Borneo dari Semenanjung Tanah Melayu dan Singapura berterusan selepas Perang Dunia Kedua apabila Borneo Utara (Sabah) dan Sarawak ditadbir oleh pihak British sebagai dua tanah jajahan yang berasingan dan Brunei sebagai negeri naungan (Kratoska, 2001).

Sementara itu, idea penyatuan antara Persekutuan Tanah Melayu dan wilayah-wilayah Borneo ini terus wujud dalam pertimbangan Tunku Abdul Rahman selaku Perdana Menteri Persekutuan Tanah Melayu pada ketika itu dan turut disokong oleh pihak British. Dalam hal ini, nama "Malaysia" mula timbul secara rasmi apabila ia digunakan dalam satu dokumen pihak British yang diklasifikasikan sebagai "*Proposed State of Greater Malaysia*" pada tahun 1960 (CO 1030/978). Tunku Abdul Rahman juga berpendapat bahawa penubuhan satu entiti yang lebih besar daripada Tanah Melayu hanya boleh dicapai dengan

memasukkan wilayah-wilayah di Borneo tanpa Singapura. Walau bagaimanapun, Tunku Abdul Rahman telah mengumumkan satu cadangan pembentukan sebuah entiti politik yang menggabungkan Persekutuan Tanah Melayu dengan Singapura serta Brunei, Sarawak dan Borneo Utara (Sabah) pada bulan Mei tahun 1961. Tunku Abdul Rahman kemudian mengisytiharkannya dalam sesi parlimen Persekutuan Tanah Melayu pada 16 Oktober tahun 1961 (Lee, 1998).

Lantaran itu, rancangan dan matlamat penubuhan persekutuan Malaysia ini dapat dikaitkan dengan dasar pihak British yang dikenali sebagai "Grand Design" (Tan, 2004; 142-160). Hal ini demikian kerana ia melibatkan penyatuan lima wilayah kekuasaan British di Asia Tenggara ke dalam satu persekutuan. Persekutuan ini pula kelak diketuai oleh Persekutuan Tanah Melayu yang juga dikenali sebagai Malaya yang merupakan wilayah pertama yang mencapai kemerdekaan pada tahun 1957. Penyatuan wilayah-wilayah ini ke dalam satu persekutuan juga merupakan satu langkah ke arah mencapai kemerdekaan kepada kesemua wilayah tersebut. Kemerdekaan Persekutuan Tanah Melayu yang juga disebut sebagai "Malaya" dalam dasar dekolonisasi British diketengahkan sebagai perkara utama yang dibincangkan oleh para penggubal dasar Britain pada tahun 1955 (Stockwell, 2003: 227-242).

Bertitik tolak daripada hal ini, dasar dekolonisasi British terhadap lima wilayah tersebut semakin terserlah apabila Persekutuan Tanah Melayu mencapai kemerdekaan pada tahun 1957. Nama "Malaysia" ini pula seolah-olah dapat dikaitkan dengan dasar "Grand Design" yang ingin merealisasikan penyatuan kelima-lima wilayah kekuasaan British di Asia Tenggara. Walau bagaimanapun, perkara ini akhirnya menjadi kenyataan apabila dasar "Grand Design" ini telah dilabelkan dengan nama "Greater Malaysia" di dalam dokumen rasmi pihak British pada tahun 1960 yang merujuk kepada perancangan penubuhan Malaysia.

Kesimpulan

Dasar British yang mengalami perubahan besar selepas Perang Dunia Kedua memperlihatkan kepada kita suatu dasar yang membuka ruang kepada masyarakat yang dijajah untuk berhak ke atas bumi sendiri. Idea dekolonisasi oleh pihak British ini turut membuka lembaran sejarah baharu terhadap perkembangan politik di Tanah Melayu, Singapura, Sarawak, Sabah dan Brunei. Agenda penyatuan Tanah Melayu dengan Singapura dan tiga lagi wilayah di Borneo telah dikaitkan dengan rancangan dan matlamat penubuhan Malaysia yang akan memberikan kemerdekaan kepada Singapura, Brunei, Sarawak dan Sabah. Fakta ini dilihat masih relevan sehingga ke hari ini. Hal ini demikian kerana perkara ini dilihat telah disepakati oleh para sejarawan yang menulis tentang sejarah Malaysia.

Dasar Grand Design dan kemudiannya Greater Malaysia dilihat sebagai bukti pihak British yang ingin menjadikan Gagasan Malaysia ini sebagai landasan bagi memberikan kemerdekaan kepada Singapura dan tiga wilayah kekuasaannya di Borneo. Dalam pada itu, kedaulatan wilayah-wilayah tersebut dilihat telah dipindahkan kepada Tanah Melayu sebagai satu persekutuan. Sementara itu, format persekutuan dilihat telah dipilih disebabkan sistem yang diamalkan oleh Tanah Melayu yang merdeka sebagai sebuah persekutuan. Oleh itu, jelaslah di sini bahawa kemasukan empat wilayah tersebut dapat menambah bilangan negeri dalam Persekutuan Tanah Melayu yang ketika itu telah sedia ada mengandungi sebelas negeri berdasarkan status quo kemerdekaan Persekutuan Tanah Melayu pada tahun 1957.

Menurut gagasan ini juga, Kuala Lumpur dilihat kekal menjadi pusat persekutuan seperti status quo yang telah wujud semenjak tahun 1957. Walau bagaimanapun, Gagasan Persekutuan Malaysia ini yang pada asalnya adalah cadangan gabungan untuk lima entiti iaitu Persekutuan Tanah Melayu, Singapura, Sabah, Sarawak dan Brunei akhirnya tidak dianggotai oleh Brunei yang telah memutuskan untuk tidak menyertai Persekutuan Malaysia. Singapura pula telah berpisah daripada Persekutuan Malaysia dan muncul sebagai sebuah republik yang merdeka pada 9 Ogos 1965, iaitu kurang lebih dua tahun bersama dalam persekutuan Malaysia. Tuntasnya, rancangan dan matlamat penubuhan Malaysia perlu difahami dengan meneliti rentetan perkembangan sejarah pada tahun-tahun awal 1960-an yang dikaitkan dengan dasar dekolonisasi British.

Senarai Rujukan

Dokumen Arkib

CO 1030/978

The Straits Times. 10 Julai 1961. Selasa

United Nation. 1960

Buku dan Jurnal

Abu Talib Ahmad. (2011). *Pendudukan Jepun (1942-1945) dan Asia Tenggara*. Pulau Pinang: Universiti Sains Malaysia.

Bilcher Bala. (2018). Satu daripada tiga belas: Sabah dan Sarawak dalam pembentukan Malaysia. *Jurnal Borneo Arkhailogia (Heritage, Archaeology and History)*, 3(2).

Braddell, Roland. (1931). *The legal status of the Malay States*. Singapore: Malay Publishing House.

Caddy, Florence. (1992). *To Siam and Malaya in the Duke of Sutherland's Yacht*. London & New York: Oxford University Press.

Emerson, Rupert. (1964). *Malaysia: A study in direct and indirect rule*. Kuala Lumpur: University of Malaya Press.

Kratoska, P. H. (1998). *The Japanese occupation of Malaya: A social and economic history*. London: Hurs and Co.

- Kratoska, P.H. (pnyt.). (2001). *South East Asia, colonial History Vol. V Peaceful transitions to independence (1945-1963)*. Abu London & New York: Routledge.
- Lee Kuan Yew. (1998). *The Singapore story: Memoir of Lee Kuan Yew*. Singapore: Times Edition Pte Ltd.
- Luping H. J. (1994). *Sabah's dilemma: The Political of Sabah, 1960-1994*. Kuala Lumpur: Magnus Books.
- Mohamed Noordin Sopiee. (2005). *From Malayan Union to Singapore Separation: Political unification in the Malaysia region 1945-65*. Kuala Lumpur: University Malaya Press.
- Muhammad Kamil Awang. (1998). *The Sultan and the constitution*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Oong H. C. (2004). Fungsi dan peranan Gabenor-Jeneral British di Asia Tenggara. *Kertas Seminar: International Confrence on Malaysia History*. Anjuran Jabatan Sejarah. Fakulti Sastera dan Sains Sosial. Universiti Malaya. 23-25 Ogos.
- Owen, Norman G. (pnyt.). (2005). *The emergence of modern Southeast Asia: A new history*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Ramlah Adam. (2005). *Biografi politik Tunku Abdul Rahman Putra*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Raymond F. Betts. (2012). *Beyond empire and nation*. Brill.
- Sah-Hadiyatan Ismail. (2017). Polisi British di Asia Tenggara 1960-1965: Konflik dan Kekangan Ekonomi. *Jurnal Perspektif*, 9 (1).
- Stockwell, A. J. (2003). Malaysia: The making of a grand design. *Asian Affairs*, 24 (3).
- Stockwell A. J. (2004). (pnyt.) Malaysia: British Document on the end of empire. Siri B. Vol. 8. London: Stationery Office.
- Swettenham, F. A. (1948). *British Malaya: An account of the origins and progress of British influence in Malaya*. London: George Allen & Unwin.
- Tan Tai Yong. (2004). *"The Grand Design": British policy, local politics, and the making of Malaysia, 1955-1961*". Singapore: Singapore University Press.
- Tarling, Nicholas. (2001). *A sudden rampage: The Japanese occupation of Southeast Asia, (1941-1945)*. London: Hurst and Co.